

μου ὁ τέτιξ. Ἡ ἀσυναίρετος ὀνομαστικὴ καὶ κλη-
τικὴ τονιζομένη ἐπὶ τῆς ληγούσης . . . Τὰ εἰς ῥα δι-
σύλλαβα ; Ἡ κλητικὴ τοῦ ἀπόκρεως ; Κλίνε ὁ ταῶς.
Ὁ ἀόριστος τοῦ ἄγω ; καὶ οὕτως καθ' ἐξῆς ἐπὶ ὥρας,
ἐβδομάδας, μῆνας, ἔτη, πρωί, μεσημέρι, ἀπόγευμα,
αἴφνης πάντα ταῦτα ἔγιναν καπνός. « Γαβριήλ, οἱ μαλ-
λιαροὶ εἶναι ὄντως κακόβουλοι. Τί θὰ γίνῃ τώρα ; Θὰ
ὑποχρεωθῆς λοιπὸν νὰ γεμίσης τὰς ὥρας τοῦ σχελείου
μὲ ἄλλα πράγματα ; Ἡ μᾶλλον τώρα πρώτην φοράν
μὲ πράγματα ; Ὡς τὸ χρυσοῦν ἰδανικὸν τῶν λόγων, τῶν
ὠραιοτάτων, εὐγενεστάτων, ποναρχαίων λέξεων καὶ τύ-
πων ! Ὡστε δὲν θὰ διδάσκῃς πλέον εἰς τὰ ἐλληνόπουλα
τὰς λέξεις, ὡς καθηγίασεν ἡ χρῆσις τοῦ Πλάτωνος,
ἀλλὰ θὰ διδάσκῃς εἰς αὐτὰ τὰς ἰδιότητας τῶν φασιόλων,
καὶ τίνα λιπάσματα ὠφελοῦσι τὰ ἐσπεριδοειδῆ καὶ τὴν
ἄμπελον ;

Θὰ διδάξῃς λοιπὸν αὐτὰ νὰ γνωρίζουν τὰ φυτὰ καὶ
τὰ ζῶα τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὴν σημερινὴν ταπεινὴν
ζωὴν, τὸν ἤλεκτρισμὸν καὶ τὸν μαγνητισμὸν καὶ ὅλας
τὰς ἐφευρέσεις τοῦ διαδόλου ; Χαίρε πορφύρα τῆς εὐ-
γενείας ! Μὲ τὰ ῥάκη τῆς δουλείας μᾶς ἀναγκάζουν
νὰ ὑφάνωμεν τὸν νυμφικὸν πέπλον τῆς νεωτέρας Ἑλ-
λάδος».

Αὐτὰ διελογιζόμετην μελαγχολικός. Ἄλλ' οἱ νεαροὶ
βλαστοί, οὗς μοὶ παρέδωκεν ἡ πατρίς, διελογίζοντο ἄλ-
λως. Οἱ ὕμεις χυμοὶ τοῦ σπριγῶντος ἐγκεφάλου των
ἐδέχοντο τὰ νέα αὐτὰ βιβλία, ὅπως τὰ δένδρα τὴν
εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἡλιακοῦ φωτός. Τὰ μαλλιαρὰ
βιβλία ἔφερον φῶς καὶ ἀέρα ζωογόνον εἰς τὴν πνιγῆ-
ρὰν καὶ ὀμιχλώδη ἀτμόσφαιραν τοῦ Σχολείου μου.

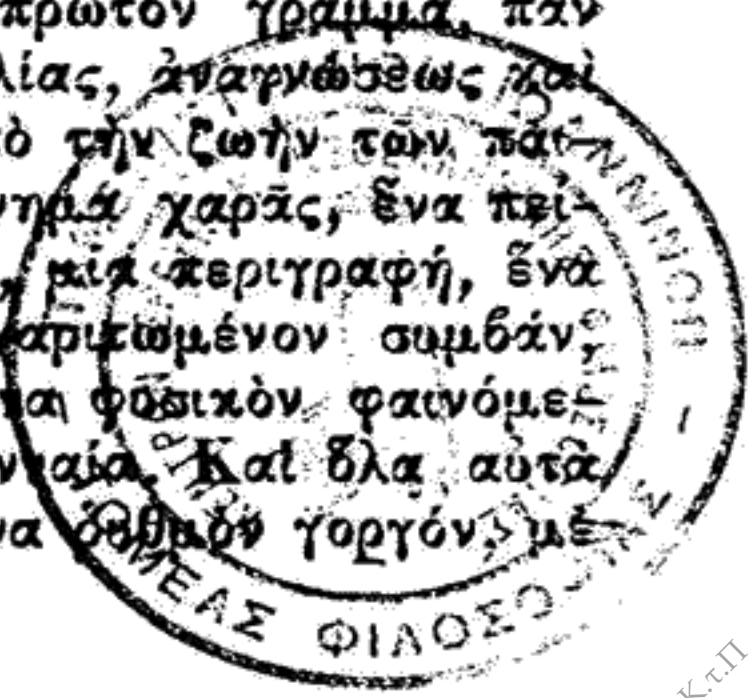
ΤΟ «ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙ ΜΕ ΤΟΝ ΗΛΙΟ»

Χαρακτηρικὸν ἰδίᾳ εἶναι ὅ,τι συνέβη μὲ τὸ Ἄλφα-
βητάριον, τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη κατὰ τὸ 1919 ὑπὸ τοῦ
Ἰπουργείου. Εἰς τὸ ἐξώφυλλον εἶχε μίαν εἰκόνα χρω-
ματιστήν. Δύο παιδιὰ ἀπὸ ὑψώματος βλέπουν τὸν

ἥλιον νάνατέλλη λαμπρὸς ἀπὸ τὴν θάλασσαν καὶ ἀνα-
φωνοῦν ἐκστατικὰ καὶ περιχαρῆ Ἄ! . . . Τὰ παιδιὰ
ἐβάπτισαν τὸ βιβλίον «Τὸ ἀλφαθητάρ: με τὸν ἥλιο».
Ἄν ἤθελα νὰ τὸ χαρακτηρίσω καὶ ἐγὼ ἐν σχέσει πρὸς
τὰ προηγούμενα δὲν θὰ εὔρισκον προσφυέστερον χαρα-
κτηρισμόν. Φῶς ἰλαρόν! Ὠραία τυπωμένον, με γράμ-
ματα καθαρὰ, κομφά, με εἰκόνας ὠραίας καὶ πρὸ παν-
τός με περιεχόμενον γεμᾶτον ἀπὸ χαράν.

Μοῦ ἐφάνη παράξενον νὰ ἐνθουσιάζωμαι εἰς τὴν
ἡλικίαν μου με ἓνα ἀλφαθητάριον. Τί ἔμπορεῖ νὰ πε-
ριέχη ἓνα βιβλίον προωρισμένον νὰ διδάξῃ εἰς τὰ παι-
δάρια τοὺς φθόγγους καὶ τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀλφαθήτου ;
Τοσοὶ σοφοὶ ἐπιδέξιοι ἄνθρωποι εἰργάσθησαν ἕως τώρα
καὶ μᾶς ἔδωκαν ὅ,τι εἶδομεν παραπάνω. Λέξεις ἀκα-
τανοήτους, νοήματα ἢ ἀκατανόητα ἢ ἀνόητα ἢ καὶ τὰ
δύο ὁμοῦ, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ἐηρασίαν ἀφόρητον
διὰ τὴν παιδικὴν φυγὴν.

Ἐδῶ ὑπῆρχε μεταβολὴ συστήματος, κατὰ ριζικῶς
διάφορον. Διαισθάνομαι, ὅτι τὸ βιβλίον ἀντιπροσωπεύει
ἓνα νέον τύπον ἀλφαθηταρίου. Ὑπάρχει ἀσφαλῶς
κάποιον κτήρημα ἐδῶ. Δὲν δύναμαι νὰ τὸ ἐκτιμῆσω
εἰς ὅλην του τὴν ἔκτασιν. Τὸ βιβλίον εἶναι ζωντανόν.
Ἡ διδασκαλία τῶν φθόγγων καὶ ὄλων τῶν ἀναγνωστι-
κῶν στοιχείων παρουσιάζεται ὡς ἐξάρτημα μιᾶς ζωῆς
σπαρταριστῆς, ζωῆς παιδιῶν. Εἶναι μία οἰκογένεια εἰς
τὴν ἐξοχὴν, οἰκογένεια ἀπὸ τὴν πόλιν με παιδιὰ τὴν
Ρήναν, τὸν Ρήγαν, τὴν Βίσω, με σκυλάκι τὸν Βελῆν,
με ἀγελάδα τὴν Ρόδω. Καὶ ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν,
ἀπὸ τὸν πρῶτον φθόγγον καὶ τὸ πρῶτον γράμμα, πᾶν
ὅ,τι παρέχεται ὡς μέσον διδασκαλίας, ἀναγνώσεως καὶ
γράφης, εἶναι ἓνα ἐπεισόδιον ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν παι-
διῶν, ἓνας λόγος τῶν, ἓνα ἐπιφώνημα χαρᾶς, ἓνα πει-
ρηγμα, ἓνα ἀστεῖον, ἓνα παιγνίδι, μία περιγραφή, ἓνα
τραγουδάκι, μία ἐντύπωσις, ἓνα χαριτωμένον συμβάν,
μία συναισθηματικὴ ἐκδήλωσις, ἓνα φυσικὸν φαινόμε-
νον, μία ἐνέργεια, μία πράξις γενναία. Καὶ ὅλα αὐτὰ
με ἓνα παλμὸν χαρούμενον, με ἓνα ὁρατὸν γοργόν, με

τὸ γέλοιον, μὲ ἓνα φῶς θεῖον, φῶς ἱλαρόν. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἐμφανισμένα μὲ εἰκόνας ὠραίας, ἔργα ζωγραφικῆς ἐπίτηδες τεχνουργημένα.

Καὶ κάτω ἀπ' ὅλα αὐτὰ ἡ αὖστηρὰ καὶ δύσκολωτάτη μεθοδικὴ τῆς πρώτης ἀναγνώσεως ἐφηρμοσμένη, δὲν ἤξεύρω ἂν ἀλανθάστως, ἐν πάσῃ περιπτώσει πολὺ καλύτερον ἀπὸ τὸ καλύτερον προηγούμενον.

Πῶς τὸ κατώρθωσαν οἱ δαιμονισμένοι μαλλιαροί; Πῶς κατώρθωσαν ἀντὶ τῆς ἀκαλαισθήτου καὶ ἀνιαρᾶς καὶ μωρολόγου καὶ σεμνοτύφου καὶ ἐμετικῆς ἀσυναρτησίας νὰ φέρουν εἰς τὰ παιδιὰ τὴν γνῶσιν ὡς τροφὴν εὖπεπτον, τερπνὴν καὶ ὠφέλιμον; Πῶς κατώρθωσαν νὰ μεταβάλουν τὸ καθάρσιον εἰς γαλακτοῦχον ἄλευρον ἢ μᾶλλον εἰς γάλα μητρικόν; Εἶναι μόνον ζήτημα εἰκόνων, ἐκτυπώσεως, λογοτεχνικῆς δεξιότητος, μεθόδου; ἢ εἶναι καὶ γλωσσικόν; Εἶναι δύσκολον εἰς ἐμὲ ἀπλοῦν διδασκαλον νὰ ὁμιλήσω μὲ τὴν συνθηματικὴν γλῶσσαν τῆς ἐπιστήμης, εἶναι δύσκολον νὰ παρατάξω συλλογισμούς, ἐπιχειρήματα ταξινομημένα, πρῶτον, δεύτερον, τρίτον, εἶναι ἀδύνατον νὰ παρατάξω ξένα ὀνόματα ἢ χωρία σοφῶν ἀλλοδαπῶν. Ἐν μόνον εἶναι εὐκόλον νὰ εἶπω τὴν ἐντύπωσίν μου. Ἐ! λοιπόν, ἐδῶ ὑπάρχει κάποια ἀπολύτρωσις, κάποια κατάργησις δουλείας. Ἐδῶ ὑπάρχει ἀνατολὴ νέου κόσμου. Ἐδῶ ὑπάρχει κρήνισμα εἰδώλων.

Ἀπὸ τὴν στιγμὴν, ποῦ ὁ διδάσκαλος δὲν εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ διδάξῃ τὸ ἱέραξ, τὸ καδίον, τὸ πελεκάν, τὸ ἀλώπηξ, τὸ ἐλάϊνος, τὸ ὕσπληγξ, τὸ πορτογαλέα, τὸ ἰίζω, διότι αὐτὰ δὲν ὑπάρχουν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ σημερινοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀπὸ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὸ παιδίον ἀπολυτρώνεται ἀπὸ ἓνα ζυγόν, ἐξ ἴσου ὀλεθριον μὲ τὸν Τουρκικόν, ἂν μὴ ὀλεθριώτερον, ἐφ' ὅσον αὐτὸς τοῦ καταξηραίνει ὅλους τοὺς ψυχικούς του χυμούς.

Ἡ ζωὴ εἰσώρμησε εἰς τὸ σχολεῖον, ὅπως εἰς μουχλιασμένον ὑπόγειον ὁ καθαρὸς ἀήρ, ὅταν ἀνοιχθῇ τὸ παράθυρον. Ποία λογοτεχνικὴ, ποία μεθοδικὴ δεξιότης

δύναται ποτέ νὰ μεταβάλη τὸ θροῖδαξ, τὸ ῥώξ, τὸ ὄναο, τὸ ὑῖδιον καὶ τὸ ἰγδίον, εἰς στοιχείον ζωντανόν, εὐπρόσδεκτον εἰς τὴν φυγὴν τοῦ νεαροῦ ἑλληνόπαιδος :

Οὕτω μοῦ ἔγινε σαφές διατι οἱ προγενέστεροι ἦτο ἀδύνατον νὰ πλησιάσουν τὴν φυγὴν τοῦ παιδίου, νὰ τοῦ προσφέρουν κάτι ποῦ νὰ μὴ ὁμοιάζη ἢ μὲ ῥετσινόλαζον ἢ μὲ κινίνην. Θέλων νὰ εἶπη κάτι ὁ συγγραφεὺς, ἔλεγεν εἰς τὸ παιδίον «ὁ σαλπικτῆς ὅταν ἔχει συνάγχην δὲν δύναται νὰ σαλπίσῃ». Ποῦ νὰ τὴν βάλῃ κινεῖς τὴν συνάγχην, ὥστε νὰ μὴ προκαλέσῃ ἢ γέλωτα ἢ ἐμέτόν ; Ἄν εἶπη τὸ βιβλίον «ὁ Κωστάκης ἔχει συνάγχην», ὁ Κωστάκης θὰ γελάσῃ, διότι ἔχει συνάχι καὶ ὄχι συνάγχην. Ἄρα εἶναι ἀνάγκη ἀπόλυτος τὴν συνάγχην νὰ τὴν ἔχει ὁ σαλπικτῆς.

Ἴδου μὲ μαθηματικὴν ἀκρίβειαν ἡ συνταγὴ τῆς νεοελληνικῆς ἀναγνωσματάριακῆς μωρίας. Ὁ Παπαμάρκου ἦτο ὑποχρεωμένος μὲ μαθηματικὸν καταναγκασμὸν νὰ προσφέρῃ εἰς τὰ παιδιά τὴν παγετώδη φράσιν «ἡ ἀρίγγη εἶναι ἰχθύς» διότι τοῦ ἦτο ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ προσφέρῃ τὴν ἀρίγγην τρωγομένην ἀπὸ τὸν Δημητράκη. «Ὁ Δημητράκης ἔφαγεν ἀρίγγην». Θὰ ἐγελοῦσαν καὶ οἱ τοῖχοι τοῦ σχολείου. Δι' αὐτὸ ἐπροτιμήθη πάντοτε καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς μανδαρίνους μας καὶ πολὺ φρονίμως ἢ νάρκωσις τῆς διανοίσεως τῶν μαθητῶν ἀπὸ τὴν ἀφύπνισιν τῆς μυκτηριστικῆς ὀξύνοιας των.

Ὅστε εἶναι ζήτημα γλωσσικόν. Διότι ἡ ἀπλουστάτη, πλαστογραφία τῆς ζωντανῆς γλώσσης, σημαίνει ἄμεσον πλαστογραφίαν τῆς ζωῆς. Τὸ ψεῦδος ὑπεισδύει καὶ μὲ τὸ ἀθωότατον ν τὸ ὁποῖον προστίθεται εἰς τὸ τέλος μιᾶς λέξεως.

Εἰς τὴν σελ. 11 τοῦ Ἀλφαθηταρίου, ἔνθα ὁ Ρήγας παίξει μὲ τὸν κόνα Βελῆν σείων ἐνώπιόν του ἐν σχολείον, λέγει συνάμα. «Φίδι, Βελή, ἓνα φίδι ! ἓνα μεγάλο φίδι !» Οἷοσδήποτε συγγραφεὺς ἀλφαθηταρίου ὄχι μάλλιάρος θὰ ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ γράψῃ ἓνα μεγάλο φίδι, ἢ ἐν μεγάλον, ἢ ἐν μέγα φίδιον ἢ ἐν μέγα

ὄφειδιον, ἢ ἕνας μέγας ὄφεις ἢ εἷς μέγας ὄφεις, διὰ νὰ προετοιμάσῃ τὴν ἄμεσον ἢ ὅσον τὸ δυνατὸν ταχυτέραν ἢ καὶ βαθμιαίαν μετάθεσιν εἰς τὴν καθαρεύουσαν.

Ἄλλ' εἶναι προφανές, ὅτι τὸ ἕνα μεγάλο φίδι ἢ τὸ ἕν μεγάλο φίδι εἶναι ἕν ψεῦδος ἀναντίρρητον. Αὐτὸ πρῶτα οὐδεὶς ἔλλην τὸ λέγει, ἐν ᾧ ὅλοι οἱ Ἕλλητες ἀνεξαιρέτως πάσης ἡλικίας, τάξεως καὶ μορφώσεως, λέγουν ἕνα μεγάλο φίδι. Ὡστε τὸ ζήτημα εἶναι γλωσσικόν, ὄχι μεθοδικόν. Ναί, ναί ! ἐδῶ εἶναι τὸ μυτικόν. Ἡ νοθεία τῆς ζωῆς ἀρχίζει ἀπὸ τὸ ἀθωότατον αὐτὸ ἢ τὸ ὅποιον προστίθεται εἰς τὴν λέξιν μεγάλο ἢ τὸ ἀθωότατον α τὸ ὅποιον ἐκπίπτει ἀπὸ τὴν λέξιν ἕνα. Ἐδῶ ἀρχίζει ἡ νοθεία τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς. Αὐτὰ ἐνεργοῦν ὡς διάλυσις νικοτίνης εἰς τὴν ῥίζαν τῶν τρυφερῶν δενδρουλλίων, τὰ ὅποια πρέπει νὰ καλλιεργήσω φιλοστόργως εἰς τὸ φυτώριόν μου.

Τὸ «ἀλφαθήταρι μὲ τὸν ἥλιο» ὅμως δὲν ἔχει νικοτίνην πουθενά. Δροσιὰ καὶ φῶς. Δι' αὐτὸ τὰ παιδιὰ μου δὲν ἐνύσταζαν, ὅταν τὸ ἐμελέτων.

ΞΕΝΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ, ΠΑΡΑΞΕΝΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

—Τί λέγεις, ταλαίπωρε Γαβριήλ ! Παραληρεῖς λοιπόν : Ἔλα εἰς τὰ σύγκαλά σου ! Σὺ ἐνθουσιασμένος καὶ ἀπολογητῆς τοῦ μαλλιαρισμοῦ : Μὴ χειρότερα. Τί ἔπαθες εἰς τοιαύτην ἡλικίαν ;

Πράγματι εἶμαι πολὺ δυστυχῆς. Συλλογίζομαι, πῶς ἐσκεπτόμην καὶ πῶς ἠσθάνομην πρὸ τριετίας ἀκόμη καὶ δὲν γνωρίζω τὸν ἑαυτόν μου. Ἄλλὰ τί θέλετε νὰ κάμω λοιπόν ; Νὰ ἐννουχισθῶ πνευματικῶς ; Νὰ μὴ σκέπτομαι, νὰ μὴ διακρίνω τὴν ἀλήθειαν, νὰ βλέπω καὶ ἐγὼ μὲ τὸ πρῖσμα τῆς προλήψεως, τοῦ πάθους, τοῦ συμφέροντος ; Δόξα σοι ὁ Θεός ! Ἴσως διότι δὲν ἐξεπαιδεύθην πάρα πολὺ, ἴσως διότι δὲν ἐφοίτησα εἰς τὸ περίφημον Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν, ἴσως διότι δὲν ἔλαβα καμίαν ἀνωτέραν θέσιν καὶ δὲν συνέγραψα διδακτικὰ βιβλία οὔτε ἐγὼ οὔτε κανεὶς συγγενῆς μου

μέχρι δεκάτου έβδομου βαθμοῦ άγχιστείας τε και κη-
δεστείας, ίσως διότι ουδέποτε έπηγγέλθην τόν σοφόν,
ούτε ίδρυσα ιδιωτικόν σχολείον, αλλά παρέμεινα πτω-
χός έλλην διδάσκαλος, δια τούτο διετήρησα τήν νηφα-
λιότητά μου, τήν ήθικήν ανεξαρτησίαν μου και τήν
δύναμιν νά εκτρίβω τās σκωρίας του έγκεφάλου μου.
Δοξάζω τόν Θεόν δια τó μέγα άγαθόν τούτο. Δέν θα
τό άντήλλασσον ούτε με τόν τίτλον καθηγητου τοῦ
Πανεπιστημίου. Ο τίτλος, ως γνωστόν, δέν κάμνει
τόν άνθρωπον. Πολύ ολιγώτερον άποτι τó ράσον κά-
μνει τόν καλόγηρον.

Τί θέλετε λοιπόν νά κάμω ; Μοῦ είπαν τόσα ψεύδη
έπί έτη περι τών μαλλιαρών, ώστε τώρα δέν πιστεύω
πλέον τίποτε. Διότι όλα τά ψεύδη διελύθησαν ως πομ-
φόλυγες πρό τής πραγματικότητας. Και ή τελευ-
ταία γενναιοτάτη και άδραϊς δαπάναις του Κράτους—
λέγουν, ότι έξωδεύθησαν 40,000 δρ. δια τó μνημείον
τούτο—άπόπειρα πρός συντήρησιν του ψεύδους, ή «Έκ-
θεσις τής έπιτροπείας τής διορισθείσης πρός εξέσασιν
τής γλωσσικής διδασκαλίας τών δημοτικων σχολείων»
μου ενίσχυσε τήν δισπιστίαν μου. Δέν μοῦ όμιλοῦν
βέβαια πλέον δια «Κεχριμπάρες» ως ό μακαρίτης Μι-
στριώτης, αλλά προσπαθοῦν νά με εξαπατήσουν έμε
τόν άπλοϊκόν διδάσκαλον κατά τρόπον πολύ χειρότερον
και έξευτελιστικώτερον δι' έμέ, εάν τήν πάθω.

Με βεβαιώνουν, ότι αυτό τó όποϊον συμβαίνει εις
τό ιδικόν μου σχολείον συμβαίνει και εις όλους τούς
πεπολιτισμένους λαούς, και δια νά με καταπτήσουν
μοῦ παραθέτουν άποσπάσματα ξένων συγγραφέων, οί
όποιοι τó βεβαιώνουν αυτό. Ω διάβολε ! Μα αν βέ-
βαια και οί Γάλλοι και οί Άγγλοι και οί Γερμανοί
τά ίδια έχουν εις τó σχολείον των, τότε ας τά τραβάω
και έγώ ό Γαβριήλ και τά μαθητάριά μου. Μοῦ δίδουν
μάλιστα και τήν μέθοδον με δρους παιδαγωγικούς
και ψυχολογικούς και τήν θεωρίαν «τής μεταβάσεως από
τής χυδαιότερας εις τήν ευγενεστέραν γλώσσαν από
τάξεως εις τάξιν του σχολείου». Πολύ ώραία ! Ωστε

λοιπὸν ἔτσι ; Αὐτὴ ἡ ἰδέα μὲ ἐνθουσιάζει. "Ο,τι γίνε-
ται μὲ τὰ ἑλληνικὰ βιβλία γίνεται καὶ μὲ τὰ Γαλλικά,
Ἄγγλικά, Ἰταλικά, Γερμανικά; Δὲν ἀντέχω εἰς τὸν
πειρασμόν. Αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ βεβαιωθῶ. Ἐγὼ δὲν
γνωρίζω ξένας γλώσσας. Ἀλλὰ θὰ καταφύγω εἰς κά-
ποιον, ποῦ νὰ γνωρίζη, ἀκόμη καὶ εἰς τὸν γλωσσογνώ-
στην κ. Ἰρβον. Θὰ τὸν πληρώσω κι' ὅλος, διὰ νὰ
ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τὸν ἐφιάλτην ποῦ μὲ πιέζει ἐπὶ τριά-
κοντα ἔτη. Ὁ κ. Ἰρβος θὰ μὲ σώτῃ ἢ θὰ διαφεύσῃ
τοὺς ἐξ φιλαλήθεις καὶ ἐντίμους ἄνδρας συλλήβδην
καὶ ὁμοῦ μετὰ τῶν μακροσκελῶν τίτλων των.

Εἰς τὰ ἑλληνικὰ ξεύρομεν τί γίνεται. Ἀλλὰ δὲν θὰ
καταφύγω ἀλλαγῶ. Θὰ πάρω τὴν μόνην σελίδα—ἡμί-
σειαν καὶ αὐτὴν—κειμένου ὑποδειγματικοῦ δι' Ἀλφα-
θητάριον, τὴν ὁποίαν τέλος παντων ἀπεφάσισαν νὰ μᾶς
δώσουν ἐν τῇ σελίδι 139ῃ τῆς ἐκθέσεως. Λοιπὸν εἰς
τὴν Γαλλίαν, Ἀγγλίαν, Γερμανίαν καὶ Ἰταλίαν καὶ εἰς
ὅλα τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη συμβαίνει, ὅ,τι κατὰ τὴν
θεωρίαν καὶ τὴν μέθοδον τῶν κυρίων τούτων πρέπει
νὰ γίνεται καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Δηλαδή.

Εἰς τὴν πρώτην τάξιν τῶν σχολείων θὰ ὑπάρχη εἰς
τὴν Γαλλίαν ἡ λέξις Ἀποκριά, γενικὴ τῆς Ἀπο-
κριᾶς, αἰτιατικὴ τὴν Ἀποκριά, οἱ Ἀποκριῆς κ.τ.λ.
Εἰς κάποιαν ἀνωτέραν τάξιν,—ποίαν ἄρα γε—ἡ λέ-
ξις αὐτὴ μεταμφιέζεται, ὡς ἀποκριάτικος μασκαρᾶς,
ἢ Ἀπόκρεως, τῆς Ἀπόκρεω κ.τ.λ. Ἐπειτα εἰς τὴν
Γαλλίαν, Ἀγγλίαν, Γερμανίαν, Ἰταλίαν καὶ ὅλα τὰ
πεπολιτισμένα κράτη ἢ φράσις. «Ρίπτουν εἰς τὴν θά-
λασσαν βαρκοῦλες καὶ παραβάκια μὲ λευκά, κατάλευκα
πανιά», μεταβάλλεται βαθμιαίως, ὡς βάλτραχος ἐξελισσό-
μενος εἰς τὰ διάφορα στάδια τῆς ὑπάρξεώς του, εἰς τὰς
ἐξῆς φράσεις «Ρίπτουσιν εἰς τὴν θάλασσαν βαρκοῦλας
(ἀργότερον λέμβους) καὶ παραβάκια (ἀργότερον πλοιά-
ρια) μετὰ λευκῶν ὀλολεύκων πανίων (ἀργότερον ἰστίων).

Εἰς τὴν πρώτην τάξιν τὰ Γαλλόπαιδα εὐρίσκουν τὴν
λέξιν γλιστρῶ, καὶ κλίνουν γλιστρῶ, γλιστρᾶς, γλιστρᾶ,
γλιστροῦν. Αἰφνιδίως εἰς κάποιαν ἀνωτέραν τάξιν τὸ

γλιστρῶ ὠχρίᾱ ὡς φθισικὸς εἰς τὸ τελευταῖον στάδιον, καὶ ἀναφαίνεται τὸ δλισθαίνω, δλισθαίνεις, δλισθαίνουσι. Τὸ νερὸν παθαίνει τὸ ἴδιον, γίνεται ὕδωρ, τὸ μεσημέρι γίνεται μεσημβρία, τὸ κόκκαλον, τοῦ κόκκαλου γίνεται τοῦ κοκκάλου, ἔπειτα μεταμορφώνεται εἰς ὄστουν, τὸ πουθενὰ γίνεται οὐδαμοῦ, τὸ παντοῦ πανταχοῦ, ἡ ἀκρογιαλιά, αἰγιαλὸς καὶ ἀργότερον παραλία, τὸ ἴδετέ τα θὰ γίνῃ ἴδετε αὐτὰ ἢ παρατηρήσατε αὐτά, τὸ ἐπάνω θὰ γίνῃ ἐπί, τὸ ἐξαπλωμένος ἐξηπλωμένος, τὸ τραπέζι θὰ γίνῃ τραπέζιον ἢ τράπεζα, τὸ πηγαίνει ὑπάγει καὶ ἀργότερον μεταβαίνει, τὸ ἐθύμωσε ὠργίσθη, τὸ σπίτι οἰκία, τὸ νησικὸς νῆσις, τὸ νὰ μαλώνῃ νὰ ἐρίζῃ.

Δηλαδή μᾶς βεβαιώνουν ἐξ διαπρεπεῖς ἄνδρες κατέχοντες τὰ ὑπατά εκπαιδευτικὰ ἀξιώματα, ἐτι εἰς ἡμίσειαν σελίδα κειμένου προσφερομένου εἰς τὴν πρώτην τάξιν τῶν σχολείων τῆς Γαλλίας, τῆς Ἀγγλίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Γερμανίας καὶ παντὸς πεπολιτισμένου ἔθνους ἐκτὸς τῶν ἤδη ἀρχικῶς ἐμπεριεχομένων εἰς τὸ δεῖγμα τῶν ἀλλοιώσεων ἀπὸ τῆς κανονικῆς γλώσσης, τὴν ὁποῖαν ὀμιλοῦν τὰ παιδιὰ¹, θὰ συμβοῦν βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον σεισμοί, καταποντισμοί, ἐκλείψεις, ἀλλοιώσεις, μεταμφιέσεις, ἀρλεκινισμοὶ διάφοροι, φθογολογικοί, γραμματικοί, συντακτικοί, θάνατοι ἐκ μαρασμοῦ, θάνατοι βίαιοι, δολοφονίαι ἐκ προμελέτης καὶ ἐξ ἀπροόπτου, οὕτως ὥστε εἰς τὸ τέλος νὰ μὴ μένη τίποτε σχεδὸν ἀπὸ τὴν ἀρχικὴν γλωσσικὴν μορφήν.

Αὐτὸ λοιπὸν θὰ τὸ ἐξακριβώσωμεν, πρέπει νὰ τὸ ἐξακριβώσωμεν σεβαστοὶ κύριοι. Ἐμπρός! Ἄς ὑπάγωμεν εἰς τὸν γλωσσογνώστην κ. Ἴρβον.

Οὕτω ἐφωδιασμένος μὲ τὴν ἔκθεσιν (ὡς ὄπλον ἢ ὡς σῶμα ἐγκλήματος;) μετέβην εἰς τὸν γλωσσογνώ-

¹ Ἀρχικαὶ ἀλλοιώσεις. Ὅλοι οἱ Ἕλληνες λέγουν: στέκομαι μπροστὰ στὴ θάλασσα καὶ οὐδεὶς ἐμπρὸς εἰς τὴν θάλασσαν, σήμερα καὶ ὄχι σήμερον, ἀγόρια καὶ κορίτσια, καὶ ὄχι ἀπλῶς παιδιὰ, θὰ μείνουν καὶ ὄχι θὰ μείνωσιν, ξαπλωμένος καὶ ὄχι ἐξαπλωμένος κ.τ.λ. κ.τ.λ.

στην. Ἐκεῖ ὑπεβλήθημεν εἰς κόπους ἀρκετούς. Συνελέξαμεν σειράς ἀναγνωστικῶν Γαλλικῶν, Ἰταλικῶν, Γερμανικῶν, Ἀγγλικῶν. Ὅ,τι ἦτο δυνατόν νὰ εὔρεθῃ. Εὐρέθησαν δὲ ὄντως ἐκ τῶν γνωστοτέρων, καλυτέρων καὶ μᾶλλον ἐν γρήσει. Ὁ ἀτυχῆς γλωσσογνώστης κατ' ἀρχὰς μὲ ἐξέλαβεν ὡς παράφρονα. Ἐδυσκολεύθη τὰ μέγιστα νὰ ἐννοήσῃ τί ἐννόουν ἐγώ, ὅτι ἐννόησα ἐκ τῶν νοουμένων ὑπὸ τῶν συντακτῶν τῆς ἐκθέσεως. Πῶς εἶναι δυνατόν μία γλῶσσα νὰ μεταβάλλεται βαθμιαίως λεξιλογικῶς, φθογγολογικῶς, γραμματικῶς, συντακτικῶς, ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν ἀναλόγως τῆς βαθμίδος τῆς γλωσσικῆς ἐξελίξεως, ἐν ἣ ἐκάστοτε οἱ παῖδες εὐρίσκονται, ὥστε νὰ γίνεταί μία ἄλλη γλῶσσα, «κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ξένη διὰ τὸν μαθητήν»;

Τοῦ ἐξήγησα τὴν Ἑλληνικὴν διγλωσσίαν ἢ ὁποία «ὕπάρχει παρὰ πᾶσι τοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς» καὶ τὴν παιδαγωγικὴν δεξιότεχνίαν τῶν κ. κ. παιδαγωγῶν τῆς ἐκθέσεως, τὴν ὁποίαν «παρατηροῦμεν ἐφαρμοζομένην καὶ ἐν τοῖς σχολείοις πάντων τῶν πεπολιτισμένων ἔθνων». Τοῦ ἐξήγησα τὴν Ἑλληνικὴν περίπτωσιν «γιαλός», λεγόμενον μὲν ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ χυδαῖον, ἄσεμνον καὶ ἀπόβλητον καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀλφαθηταρίου (Ἐκθ. σελ. 139) «ἀκρογιαλιζία», χυδαῖον μὲν, ἀλλ' ἀνεκτὸν ὅπωςδήποτε εἰς τὸ ἀλφαθηταρίον, «αἰγιαλός» εὐγενέστερον μὲν, ἀλλ' ἀνεκτὸν ἐν τῷ ἀλφαθηταρίῳ ἐντὸς παρενθέσεως μόνον, ἀπέναντι τοῦ «παραλία». μόνου ὀρθοῦ, εὐγενοῦς, σεμνοῦ, τῆς γλώσσης τῶν πεπαιδευμένων, εἰσακτέου ἤδη ἀπὸ τοῦ ἀλφαθηταρίου. Καὶ ἐζήτουν τὰς ἀναλόγους περιπτώσεις εἰς τὰς γλώσσας τῶν πεπολιτισμένων λαῶν. Τοῦ ἐξήγησα τὴν Ἑλληνικὴν περίπτωσιν τὸ μεσημέρι τοῦ μεσημεριοῦ, τὸ τραπέζι τοῦ τραπεζιοῦ κτλ. τὰ ὁποῖα λέγονται μὲν πανταχοῦ καὶ πάντοτε καὶ κλίνονται οὕτω ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' εἶναι χυδαῖα καὶ ἄσεμνα καὶ τῆς γλώσσης τῶν ἀπαιδευτῶν στοιχεῖα, ἀνεκτὰ εἰς πτώσεις τινὰς μόνον ἐν τῷ Ἀλφαθηταρίῳ, ὑπόχρεα δὲ εἰς φθογγολογικὸν καὶ γραμματικὸν μεταπλασμὸν

βαθμιαῖον, τὸ τραπέζιον, τὸ μεσημέριον, ἡ τράπεζα, ἡ μεσημβρία, ἐφ' ὅσον πλησιάζει ὁ μαθητὴς εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν πεπαιδευμένων. Τοῦ ἐξήγησα ἀκόμη, ὅτι «ἐν τῶν ὑψίστων τοῦ διδασκάλου καθηκόντων ὑπολαμβάνεται νὰ καθαίρη καὶ πλουτίζη τὴν γλῶσσαν τῶν μαθητῶν τοῦ καὶ ἀναβιβάζη αὐτοὺς ἐκ τῆς ἀτελοῦς διαλέκτου, ἧς τυγχάνουσι κάτοχοι, εἰς τὴν κανονικὴν, τὴν πλουσίαν «τὴν ὑπὸ παντὸς ὅρου καθαρὰν γλῶσσαν, ἧς ποιοῦνται χρῆσιν αἱ μεμορφωμένοι τάξεις ἰδίᾳ ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ» (Ἐκθ. σελ. 7). Καὶ παρεκάλεσα αὐτὸν νὰ μοῦ δείξη τὴν καθαρτικὴν ταύτην ἐνέργειαν εἰς τὰ Γαλλικά Ἰαγγλικά, Γερμανικά, καὶ Ἰταλικά ἀναγνωσματάρια, διὰ νὰ ἰδῶ τέλος πάντων ἐὰν τὸ Γαλλικὸν ἢ Ἰαγγλικὸν καθάρσιον ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπότιζα ἐγὼ τοὺς μαθητὰς μου ἐπὶ τριάκοντα ἔτη. Ἀνεζητήσαμεν ἐπιμόνως καὶ ἐπιπόνως παραδείγματα ἐγγύθεν ἢ πόρρωθεν ἀνάλογα. Ἐλάβομεν δέκα πέντε λέξεις τυχαίως ἐξ ἐνὸς Γαλλικοῦ ἀλφαθηταρίου, τὰς πρώτας τυχοῦσας εἰς ἐκάστην σελίδα λ.χ. feu, office, douce, figue, guide, biche, siège, même, malade, amie, câlin, poule, saison, noyau, δέκα φράσεις ἐκ τῶν πρώτων διδασκομένων εἰς τὰ μικρότατα νήπια λ.χ. Bébé a bu, Bébé a obéi, du café fade, le juge a jugé jeudi, La biche a léché le chou. Alice a joué la jolie mélodie. Je dîne à midi. Julie a lu une page. Le serin dit sa petite chanson. Applique-toi à lire. (Jean Bedel. Collection Enfantine. A. B. C. Librairie Armand Colin). Εἰς τὰς φράσεις αὐτάς, ὅσον ἀπλαῖ καὶ ἂν εἶναι, ὑπάρχουν γραμματικαὶ καὶ συντακτικὰ φαινόμενα ἐκ τῶν σημαντικωτέρων τῆς Γαλλικῆς γλώσσης. Ἐζήτησα ἀπὸ τὸν γλωσσογνώστην φράσεις ἀπὸ ἄλλο βιβλίον. Ἀνοίγει καὶ μοῦ ἐπιδεικνύει καὶ μοῦ ἀναγινώσκει. Une dame timide. Va vite. Nicole a bu la limonade. Toute la foule a suivi la route. Il lira, il fera sa tâche, il sera loué. (Methode Guyau. Livret I. et II. Paris. Armand Colin). Καὶ ἐνταῦθα

μοῦ εἶπεν, ὅτι ὑπάρχουν ἀνώμαλα ῥήματα, χρόνοι μέλλοντες, παρκαείμενοι κτλ. Ἐζήτησα συνεχῆς κείμενον καὶ ἀπὸ βιβλία, τὰ ὅποια νὰ τονίζουσι ὅτι πρόκειται περὶ γλώσσης ἀπλῆς καὶ τεμάχια τὰ ὅποια νὰ ὁμιλοῦν περὶ τῶν συνηθεστάτων τοῦ βίου πραγμάτων. Τότε μοῦ ἤνοιξε τὸ βιβλίον τοῦ J. Carré. Le premier livre de langage et de lecture, pour l'enseignement du Français usuel. Paris, Arm. Colin, Ἀναγινώσκει σελ. 17. La porte. La porte de notre classe a été faite avec des planches en bois qu'un menuisier a assemblées; elle est entourée d'un chambranle, également en bois, qui est solidement fixé au mur κτλ. καὶ ἀκόμη τοῦ Ed. Rocherolles. Les secondes lectures enfantines σ. 14. Le jardinier fait venir des pommes de terre, des carottes, des asperges, des petits pois, des haricots, de la salade, des oignons, des artichauts, de l'oseille, de la chicorée, du persil, de l'ail, des échafotes, et du cerfeuil.

Τὸν ἠρώτησα, ἐὰν εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ τεμάχια, εἰς ὅλα τὰ βιβλία ὑπάρχει μία λέξις, ἡ ὅποια εἰς ἀνωτέραν τάξιν νὰ ὑφίσταται μεταμόρφωσιν τινὰ ἀνάλογον πρὸς τοὺς ἑλληνικοὺς χαμαιλεοντισμοὺς, διὰ νὰ γίνῃ σοβαρὰ, σεμνὴ, εὐγενὴς καὶ εὐπαιδευτος. Ὁ γλωσσογνώστης μοῦ ἀπήντησεν ὄχι. ἠρώτησα, ἐὰν μεταβίωνων εἰς τι ξενοδοχεῖον τῶν Παρισίων καὶ ζητῶν τὰ ἀνωτέρω λαχανικά, ὅπως ἀκριβῶς εἶναι διατυπωμένα φθολογικῶς καὶ γραμματικῶς κινδυνεύω νὰ εἶμαι ἀκατανόητος ἢ καταγέλαστος. Μοῦ ἀπήντησεν ὄχι. Τὸν ἠρώτησα ἂν θὰ ἠδυνάμην νὰ γράψω αὐτὰ εἰς ἐπιστολήν, εἰς σύγγραμμά τι, εἰς ἔργον ἐπιστημονικὸν χωρὶς νὰ θεωρηθῶ ἀγράμματος ἢ ῥυπαρὸς. Μοῦ ἀπήντησεν, βεβαιότατα. Τὸν ἠρώτησα ἂν ὑπάρχη φθόγγος, λέξις, τύπος, γραμματικὴ φράσις, σύνταξις τις εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ τεμάχια καὶ εἰς ὅλα τὰ βιβλία, τὴν ὅποιαν δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ οἷοσδήποτε Γάλλος φιλόσοφος ἢ ποιητὴς ἢ ἀπλῶς ἄνθρωπος ὁμιλῶν ὅπουδήποτε τῆς Γαλλίας χωρὶς νὰ θεωρηθῇ ἢ χυδαῖος ἢ κωμικός. Ὁ

γλωσσογνώστης ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀπορῶν μου ἀπήντησεν, ὄχι. Ἄλλὰ τότε, φίλε μου τῷ εἶπον, τὸ Ἑλληνικὸν καθάρσιον μὲ τὸ Γαλλικὸν τοῦλάχιστον δὲν ὁμοιάζει. Κάτι ἄλλο θὰ συμβαίῃ. Ἄς ἴδωμεν μήπως ὁμοιάζει μὲ τὸ Ἴταλικόν.

Καὶ ἐδῶ ἐζήτησα φράσεις καὶ ἀναγνώσματα κοινοτάτου περιεχομένου ἀπὸ ποικίλα βιβλία. Ἴδου τι εἶδομεν.

Φράσεις. Io amo i miei. Omino mio. La lana è utile. Là è lana. Lavora bene. Le rose e le viole sono odorose. Vidi due fanali. Mi sono ferito i piedi (El. Cappelli. Il primo libro del bambino. Firenze. Adriano Salani, editore),

Il mare è ampio. La memoria è un tesoro. Molti fiori sono odorosi. I soldati portano le armi. (Sillabario per le scuole popolari. Pubblicato dal prof. Giuseppe Défaut colla cooperazione dei maestri G. de Manincor, F. Mosna e L. Gonnano. 1901).

Ἴδου ἀναγνώσματα κοινοτάτου περιεχομένου. Tutte le cose che nascono dalla terra, alberi ed erbe, si discono piante; vi sono piante legnose, come gli alberi; piante erbacee, come i cavoli; piante da fiori, come i rosai.—Nel giardino pubblico vi sono belle piante di giorgine, di rose, di fiordalisi e di margheritine, ma non è permesso di toccarle; perciò i bambini educati non le toccano. (Gaetano Sbrocchi, Sillabario e primo libro di lettura, compilato con metodo naturale oggetivo per gli alunni delle scuole elementari. Firenze. G. Barbéra, editore).

Ἴδου ποιημάτιον. La gratitudine. Benedetta, sia la mano, che si stende al poverello, che con tratto dolce e umano, lo solleva dal dolor.

Ἴδου ἀναγνώσματα τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου διὰ δύο διαφόρους τάξεις χαρακτηριστικὰ τοῦ πῶς ἐννοεῖται ἡ λέξιλογικὸς καὶ συντακτικὸς πλουτισμὸς τοῦ μαθητοῦ παρ' ἐκείνοις καὶ πῶς δυστυχῶς ἐννοεῖται παρ' ἡμῖν.